

Pravljica kot podpora ob selitvi v drugo državo: »Zajček Zeki v kokošji deželi«

Fairy Tale as Support When Moving to Another Country: "Zajček Zeki v kokošji deželi" (Rabbit Zeki in the Land of Chicken)

Milka Las

Izveček

V članku preprašujem obstoječ pristop pomoči priseljenim otrokom in iščem nov načine podpore, obravnavam kompleksnost izkušenj ob selitvi in kot enega izmed možnih pripomočkov za delo z otroki, ki se priselijo, vidim pravljico. V članku predstavim avtorsko pravljico »Zajček Zeki v kokošji deželi«, ki je nastala v kontekstu šolskega svetovnega dela. Pravljica govori o zajčku Zekiju, ki se mora zaradi očetove službe preseliti v kokošjo deželo.

Ključne besede:

priselnjeni otroci,
osnovna šola, pravljica,
stiske, podpora

UDK: 82-343:376-054.62

Key words:

immigrant children,
elementary school, fairy
tale, distress, support

Abstract

The article questions the existing approach to helping immigrant children, looks for new ways of support and discusses the complexity of experiences in moving to a new country. Fairy tale is seen as one of many possible tools for working with immigrant children. The article presents the fairy tale entitled "Zajček Zeki v kokošji deželi" (*Rabbit Zeki in the Land of Chicken*), which was created in the context of school counselling work. The fairy tale features a rabbit called Zeki, who has to move to the land of chicken because of his father's work.

SPREMINJANE ŠOLSKEGA OKOLIŠA

Šolski okoliš Osnovne šole Polje se je v zadnjih letih precej spreminjal. V bližini šole so, pod okriljem Javnega stanovanjskega sklada mestne občine Ljubljana, nastale nove soseske z neprofitnimi stanovanji. Prva stanovanjska soseska Polje I, je bila izvedena leta 2005 na mestu odstranjenih barak (Bevk-Perović, 2005; Laurence Valič, 2015). V novo izgrajenih stanovanjih so dom našli posamezniki, pari in družine, ki so uspešno kandidirali na javnem razpisu. Med njimi so tudi družine, ki se na takšne ali drugačne načine soočajo s stiskami in jih uvrščamo med ranljive skupine družin z otroki. Po Naratu et al. (2016, str. 20) mednje spadajo: »Zaposleni revni, priseljske družine, družine s krediti, samo en starš zaposlen, brezposelne družine, enostarševske družine, družinev katerih starši neredno prejemajo dohodke z dela.« Družine nekaterih otrok, ki obiskujejo našo šolo, bi lahko umestili v več od naštetih kategorij.

Poleg novo izgrajenih neprofitnih stanovanj na strukturo naših učencev vpliva tudi lokacija šole. Šola stoji na obrobju mesta. Stanovanja, ki niso v strogem centru mesta, so navadno vsaj kanček cenejša in s tem privabljajo drugačno strukturo prebivalcev. Privlačnejša so tudi ljudem, ki v Slovenijo pridejo *s trebuhom za kruhom*. Kar nekaj na novo priseljenih družin svoje prvo prebivališče v Sloveniji najde tudi v Ljubljani Polje. Tako je za našo šolo priseljevanje postala pomembna tema.

STISKA OB SELITVI

Selitev v drugo državo niti za otroke niti za odrasle ni mačji kašelj. Otroci morajo med drugim zamenjati šolo, se naučiti novega jezika, se udomačiti v novi kulturi in spoznati nove ljudi. Vse te spremembe v otroku lahko vzbudijo močna čustva, ki jih morda ne zmore izraziti ter integrirati. Tovrstna čustva lahko vodijo v stiske, težave, bolezni ipd. Dalje Levine Coley in Kull (2017) zaznavata, da sprememba doma v otroštvu lahko ovira šolsko uspešnost, vpliva na socialne spretnosti in vedenje. Tovrstnim

tveganjem so še posebej izpostavljeni otroci, ki se selijo večkrat. Učinki selitve so seveda različni v različnih starostnih obdobjih.

Pomembno je zagotoviti dodatno podpro med in po selitvi, tako doma kot v šoli. Družinam je treba pomagati oblikovati novo rutino, ki jim olajša vključitev v novo okolje (Levine Coley, Kull, 2017). Novo priseljeni otroci so v slovenskih šolah sicer deležni podpore s strani razredne skupnosti ter v obliki učenja jezika, ampak njihova čustva ob selitvi lahko kaj hitro ostanejo spregledana. Menim, da je ključnega pomena otroku dati prostor, kjer lahko izrazi svojo notranjost in ne zgolj urejati zunanjih okoliščin ter ga učiti jezika.

NASTAJANJE PRAVLJICE

Na Osnovni šoli Polje sem se zaposlila v okviru projekta Prva zaposlitev. Sprejeli so me na delovno mesto svetovalni delavec in deležna sem bila smiselnega in uporabnega mentorstva s strani socialne delavke ga. Damjane Govekar. V prvih mesecih moje zaposlitve smo se v šolski svetovalni službi spraševali, kako bi lahko še dodatno podprli otroke, ki se k nam priselijo iz drugih držav. Mentorica je opazila moje veselje do ustvarjanja in pisanja in mi predlagala, naj napišem pravljico. In tako je tudi bilo.

Ob iskanju teme za pravljico sem izbrala zame takrat najbolj aktualno. Dotaknile so se me zgodbe priseljenih otrok, med drugim pa sem se v tistem času selila tudi sama in sem še lažje začutila njihova čutenja in vprašanja. Selitev je tako postala osrednja tema zgodbe.

PRAVLJICA KOT OTROKOV SOPOTNIK

Naše doživljanje odločilno vpliva na naše vedenje, če pa je močno potlačeno in nam ga je dovoljeno ozaveščati, lahko v nas povzroči napetosti. V odnosu do otroka smo včasih odrasli tisti, ki potiskamo problem pod preprogo. Stisko nehote potlačimo v želji, da bi bilo otroku lažje, a otrok se ob ne-naslavljanju stiske lahko počuti še bolj osamljen, kar situacijo zgolj poslabša (Bettelheim, 2002). Potlačenih vsebin

Novo priseljeni otroci so v slovenskih šolah sicer deležni podpore s strani razredne skupnosti ter v obliki učenja jezika, ampak njihova čustva ob selitvi lahko kaj hitro ostanejo spregledana.

Pravljice pomagajo izkušnje misliti v novi luči in jim s tem dajo nov pomen.

se lahko dotikamo in jih rahljamo na različne načine, ena izmed poti je tudi pravljica.

Preko domišljije nam pravljica pomaga pre-delovati potlačeno in s tem manjša možnost, da bodo potlačena občutja škodovala nam in ljudem okrog nas. Pravljice jasno in na enem mestu obravnavajo določeno temo in s tem otroka celostno nagovorijo (Bettelheim, 2002). Pravljice pomagajo izkušnje misliti v novi luči in jim s tem dajo nov pomen (Avsec in Rode, 2015; Kucler, 2002). Pomembno je, da otrok najprej razume, kaj se pravzaprav dogaja. Pravljice v otrokovo življenje vnašajo širše razumevanje situacij, v katerih se nahaja. Kar- dar je problem zamegljen, ga namreč rešimo veliko težje (Bettelheim, 2002). Lahko bi rekli, da pravljice pomagajo skrbeti za psihohigie- no otrok, saj jim pomagajo urejevati zmedo in razvijati notranjo moč (Goljevšček, 1991). Otroku dajejo smer za strukturiranje njegovih vsakodnevni- sanjarij in s tem pripomorejo k usmerjanju življenja. Omogočajo identifikacije, iz katerih otrok črpa osebne pomene, ter na- kažejo potrebne korake za razvoj ali za rešitev problema (Bettelheim, 2002).

Vse zgoraj zapisano je treba misliti z zave- danjem, ki ga poudarja tudi Kucler (2002):

nikakor se ne gre slepiti, da je branje pravlji- čudežna metoda, ki čez noč spremeni težavo. Pravljico prej vidim kot enega izmed mnogo- terih korakov na poti učenja čustvovanja in premagovanja stisk.

Tako je tudi Zajček Zeki v kokošji deželi ena izmed možnih izbir za naslavljanje otrokovega nezavednega. Ne moremo namreč predvideti, katera pravljica bo pritegnila otrokovo neza- vedno in ga bo nagovorila. Če je za dotičnega otroka pravljica Zajček Zeki v kokošji deželi prava ali ne, nam bo otrok pokazal sam. Ko zapiše Bettelheim (2002), otrok to pokaže z močnim čustvenim odzivom.

Pravljica je napisana z željo, da bi postala ena izmed možnih poti do priseljenih otrok. Zgodba na enem mestu obravnava tematiko preselitve. Želela sem, da zgodba pripozna in priznava otrokova čutenja ter nanje odgovarja. S tem namenom sem izbrala dvojezičen zapis zgodbe. Besedilo v slovenščini se nahaja zgo- raj, besedilo v hrvaščini pa je narobe obrnjeno in postavljeno pod slovensko različico. Na ta način otrok, ki še ne pozna slovenskega jezika, zgodbo lažje razume in prične vzpostavljati odnos z novim jezikom okolja.

Mama je prišla Zekija za tačko in rekla:
»Očka je dobil novo službo!«
Zajček je od veselja skočil v očetovo naročje, mama pa je nadaljevala:
»Popravljaj bo kurnike v kokošji deželi. Zato se bomo vsi skupaj iz zajčje dežele preselili v kokošjo.«

Mama je uzela Zekijinu šapico i rekla:
»Tata je dobio novi posao!« Zeko je od
veselja skočio tati u krilo, a mama je
nastavila: »Popravljaj će kurniince u
kokošjoj zemlji. Zato ćemo se svi skupa
iz zečje zemlje preseliti u kokošju.«

Slika 1: Prikaz strani iz dvojezične pravljice

VSEBINA PRAVLJICE

Skozi pravljico spoznamo življenje in čutenje zajčka Zekija. Zeki mirno in zadovoljno živi v zajčji deželi. Hodi v šolo, popoldne pa rad priskoči na pomoč očetu, ki je v vasi zadolžen za popraviljanje zajčnikov. Povpraševanje po popravilu zajčnikov se v deželi zmanjšuje, kar občuti celotna družina.

Nekega dne starša Zekiju oznanita novico o selitvi. Starša se veselita, da je oče dobil novo službo, ki pa žal ni v zajčji deželi, temveč v kokošji. Oče bo po novem popraviljal kokošnjake.

Zajček Zeki se ne želi preseliti, saj ima rad svojo deželo in ljudi, ki ga obdajajo. A ker še ni dovolj velik, da bi sam ostal v domovini, mu ne preostane drugega, kot da odide skupaj s starši.

Po pakiranju se odpravijo. Vožnja je dolga, saj zaradi mejnih kontrol večkrat obtičijo v koloni. Kljub vsemu prispejo do novega prebivališča – kokošnjaka. Zajčku Zekiju ob prihodu ni prav nič lažje, saj v novi deželi nič ni bilo kakor poprej. V njem se prebudijo še večje napetosti.

Ob selitvi mora zajček zamenjati tudi šolo. Učiteljica in sošolci se sicer izkažejo za prijazne, a ker ne razume novega jezika, je povsem zmeden. Težave pa se še ne končajo s preselitvijo in jezikom. V kokošji šoli imajo tudi nov predmet, pri katerem se učijo nesti jajca. Zajček tega še nikoli ni počel. Tudi mama in oče mu ne znata pomagati, saj sta vendarle zajca in ne kokoši. Zeki povsem obupa! Ne ve več, kako naprej. Zmanjkuje mu upanja in energije za nadaljnje korake.

Nekega dne z mamo obiščeta bližnje igrišče. Tam Zeki najde jajce, ki ga vzame domov. Postavi ga na mizo in ga iz obupa prične barvati. Med barvanjem si domisli, da bi ga lahko naslednji dan odnesel v šolo in pokazal sošolkam.

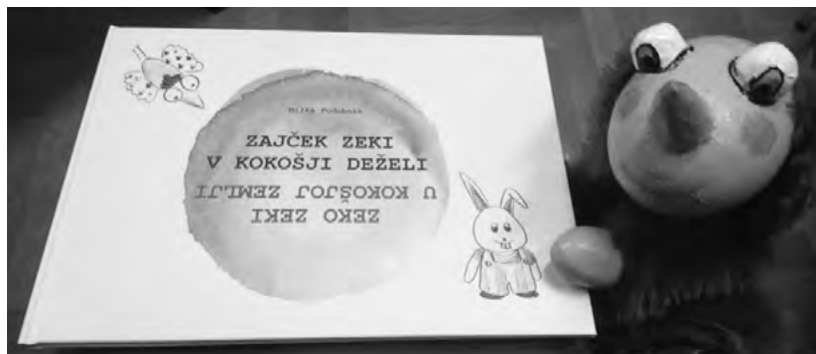
Tako tudi stori. Pri pouku ga iz torbe postavi na mizo. Okrašeno jajce v trenutku privleče pozornost sošolk in učiteljice. Vsi se čudijo Zekijevi domiselnosti in inovativnosti. Deležen je pohval z vseh strani. Navdušenje gre celo tako daleč, da v kokošji šoli od tedaj naprej obstaja

nov predmet: barvanje jajc. Zeki odkrije svojo močno točko in to izkoristi tudi v odrasli dobi. Zeki postane učitelj barvanja jajc.

MOŽNOST UPORABE

V kontekstu dela s priseljenimi otroki lahko pravljico uporabimo na raznolike načine:

- **Kot priprava na selitev:** Otroku lahko zgodbo preberemo, preden pride do selitve, in s tem blažimo morebitne bodoče stiske.
- **Kot darilo ob vpisu v šolo:** Pravljico lahko družini podarimo ob vpisu v šolo in s tem pokažemo sočutje in dobrodošlico. Družina jo lahko prebira doma in se začne učiti jezika. Pravljico lahko podari slovenska šola otrokom s področja bivše Jugoslavije. Kot darilo je primerna tudi za otroke, ki so se preselili v BIH, Srbijo, Hrvaško in imajo slovenske korenine.
- **Skupno branje na uri dodatne strokovne pomoči za priseljence:** Aktivnost skupnega branja pripomore k grajenju odnosa med pedagoškim delavcem in otrokom. Otroku damo sporočilo, da ga razumemo.
- **Skupno branje v razredu:** Pravljico lahko beremo v razredu – skupaj z učenci, ki so medse sprejeli priseljenega otroka. Ob pravilno zastavljenem spremljajočem pogovoru je pravljica lahko medij za grajenje bolj sočutne kulture v razredu.
- **Učenje slovenskega jezika:** Pedagoški delavec lahko pravljico najprej bere v slovenskem jeziku, otrok pa v svojem – dalje vlogi zamenjata. Tako kot pedagoški delavec morda ne zna pravilno naglasiti vsake izmed tujih besed, ki pa jih on dobro pozna, se tudi otrok lažje sprostí in bere v slovenščini, čeprav morda še ne pravilno. Pomaga tudi pogovor o pojmu »tuj jezik« (vsakemu je kateri jezik tuj).
- **Pripomoček za pogovor o otrokovih čustvih:** Zgodba ponuja zrcalo otrokove zgodbe in priložnost za pogovor o njegovi izkušnji selitve ter o težavah in priložnostih, ki jih ponuja novo okolje.

Slika 2: Naslovnica pravlјice

Bettelheim (2002) zapiše, da je naloga pedagogov med drugim tudi, da otrokom (nazaj) vlivamo smisel. Zgodbe nam pri tem lahko pomagajo. Zajček Zeki s svojo domiselnostjo želi vlivati vero in vnemo za življenje, da bi si ga znali osmisliti.

SKLEP

Pri delu z učenci, ki imajo izkušnjo selitve, se je slikanica izkazala kot nepogrešljiv pripomoček za grajenje zaupanja. Včasih otroke po branju spodbudim, da na prvi strani preberejo, kdo je

avtor. Ko ugotovijo, da je to njihova učiteljica, jim zasijejo oči in čudenje je rojeno. Še celo leto po izidu pravlјice so me učenci s spoštovanjem ustavljali na hodniku in rekli: »Vi ste napisali pravlјico!?« Čudim se količini spoštovanja in hvaležnosti, ki sem je bila deležna s strani otrok.

Moja izkušnja izdaje knjigice je v kar nekaj učencih prebudila željo, da to storijo tudi sami: pojavil se je nov mini val avtorskih pravlјic. Pravlјico so na naši šoli v dar dobili vsi zaposleni in v marsikaterem razredu so jo in jo berejo ob prihodu novo priseljenega sošolca. Berejo jo tudi na drugih šolah, predvsem tam, kjer je tema selitev aktualna. Neko dekle je po prebrani pravlјici v oddelku planilo v neutolažljiv jok in reklo: »To je najlepša pravlјica, ki sem jo slišala.« Dekle se je namreč ravno preselila. Miklavž jo je podaril otrokom s slovenskimi koreninami v Zagrebu. Starši so bili presenečeni, da se je pojavilo nekaj novega, dvojezičnega. Knjigica pogosto postane tudi darilce otrokom ob selitvi. Pravlјico sedaj spuščam v življenje, naj si najde pot in naj se širi. Morda pa se kdaj rodi še kakšen Zajček. ●

Viri in literatura

- Bettelheim, B. (2002). *Rabe čudežnega – O pomenu pravlјic*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Bevk-Perović, M. (2005). Stanovanjska soseska Polje I, II in III. Odprte hiše Slovenije. Dostopno na: <http://www.odprtehisel Slovenije.org/objekt/stanovanjska-soseska-polje-i-ii-in-iii/> (22. 2. 2019).
- Goljevšček, A. (1991). *Pravlјice, kaj ste?* Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Harmful? MacArthurFoundation 140 SouthDearborn. Dostopno na: strani:https://www.macfound.org/media/files/HHM_Brief_-_Is_Moving_During_Childhood_Harmful_2.pdf (13. 2. 2019).

- Laurence Valič, M. (2015). Stanovanja v Ljubljani danes: Življenje na robu mesta. *Arhitektov bilten*, 45, 203/204, str. 26–29.
- Levine Coley, R., Kull, M. (2017). How housing matters: Is Moving During Childhood
- Stanovanjski zakon /SZ-1/ (2003). Uradni list RS, št. 69/03. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2008> (19. 2. 2019).

MILKA LELAS, mag. prof. soc. ped., učiteljica dodatne strokovne pomoči na OŠ Polje.
Naslov: Osnovna šola Polje, Polje 358, 1260 Ljubljana Polje
E-naslov: milka.lelas@ospolje.si